

Sygn. akt I CSK 276/08

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

SSA Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B.S.

przeciwko G.S., M. Ż., J.S. i S.S.

o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 stycznia 2009 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 3 października 2007 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Powódka B.S. trzema pozwami wniesionymi do Sądu Rejonowego w P. domagała się :

- uzgodnienia treści zbioru dokumentów nr VIII-[...] dotyczącego nieruchomości położonej w R. przy K. 73 z rzeczywistym stanem prawnym, przez wpisanie jako właścicieli J.S. i M.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, a następnie ich spadkobierców ustawowych, bowiem małżonkowie S. zmarli, w miejsce ujawnionego właściciela J.S.,
- uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przez wpisanie w dziale II księgi wieczystej nr [...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. dla nieruchomości położonej w R. przy K. 65 prawa własności M. S. i J.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, w miejsce wpisu J.S.,
- uzgodnienia z rzeczywistym stanem prawnym treści księgi wieczystej nr [...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. dla nieruchomości położonej w R. przy ul. P. 1 przez wpisanie w jej dziale II prawa własności M.S. i J.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, w miejsce wpisu J.S.

Pozwani G.S., M.Ż., J.S. i S.S. wnieśli o oddalenie powództw.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 3 października 2007 r. oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 22 grudnia 2006 r. oddalającego powództwa.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, przyjęte przez Sąd Okręgowy za własne przedstawiały się następująco:

Od 15 sierpnia 1937 r. J. i M.S. byli małżeństwem. Umową z dnia 26 lipca 1947 r. J. S. kupiła nieruchomość położoną w O., obecnie R., ul. K. 65. Następną umową z dnia 18 czerwca 1955 r. kupiła udział we współwłasności nieruchomości położonej w R. przy K., a w akcie notarialnym wpisane zostało jej oświadczenie, że na cenę przeznaczyła fundusze pochodzące z okresu poprzedzającego zawarcie małżeństwa, wobec czego udział stanowić będzie jej majątek osobisty. W wyniku częściowego zniesienia współwłasności tej nieruchomości w dniu 29 sierpnia 1955 r. J.S. otrzymała działkę położoną przy K. 97. Nieruchomość tę podarowała w dniu 27 czerwca 1973 r. G.S.

Kolejną umową z dnia 5 października 1955 r. J.S. kupiła nieruchomość położoną w R. przy ul. P.

W sporządzonym akcie notarialnym odnotowane zostało takie samo jej oświadczenie, jak w odniesieniu do poprzedniej nieruchomości. Również i ta nieruchomość została podarowana G.S. umową z dnia 4 czerwca 1993 r.

M.S. zmarł w dniu 23 maja 1961 r., a spadek po nim na podstawie ustawy nabyli: żona J.S. w $\frac{1}{4}$ części, z wyłączeniem udziału objętego wspólnością ustawową małżeńską oraz dzieci J.S., G.S., W.S., S.S. i A.S. po $\frac{3}{20}$ części, zaś udział objęty wspólnością ustawową małżeńską nabyły dzieci spadkodawcy po $\frac{1}{5}$ części każde z nich.

Spadek po zmarłym w dniu 12 lipca 1973 r. A.S. nabyła matka J.S. w $\frac{3}{8}$ części oraz rodzeństwo J.S., G.S., W.S. i S.S. po $\frac{3}{32}$ części każde z nich.

W dniu 22 grudnia J.S. sporządziła testament zapisowy na rzecz na rzecz wnuków P.Ż. i M.Ż.

J.S. zmarła w dniu 15 listopada 1993 r., a jej spadkobiercami są dzieci J. S., G. S., W.S. i S.S. po $\frac{1}{4}$ każde z nich.

Mąż powódki W.S. zmarł w dniu 3 kwietnia 1999 r., spadek po nim nabyła żona w $\frac{6}{12}$ części oraz rodzeństwo J.S., G.S. i S.S. po $\frac{2}{12}$ części.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2004 r. zobowiązał J.S., S. S. i B.S. do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu udziałów w nieruchomościach położonych w R. przy K. 65 i 73 na rzecz M.Ż. i P.Ż. Nie zostało złożone przez M.Ż. i P.Ż. oświadczenie o przyjęciu zapisu.

Powódka ostatecznie sprecyzowała żądanie w ten sposób, że domagała się:

- w dziale II księgi wieczystej nr[...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. dla nieruchomości położonej w R. przy K. 65 w miejsce ujawnionego właściciela J. S. wpisania J.S. i M.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej,
- w dziale II księgi wieczystej nr[...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. dla nieruchomości położonej w R. przy ul. P. 1 w miejsce ujawnionego właściciela G.S. wpisania współwłasności G.S. oraz M.S. po $\frac{1}{2}$ części,
- w dziale II księgi wieczystej nr[...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w P. dla nieruchomości położonej w R. przy K. 97 w miejsce ujawnionych współwłaścicieli G.S. do $\frac{7}{8}$ części i M.Ż. do $\frac{1}{8}$ części wpisania M.S. do $\frac{1}{2}$ części, G.S. do $\frac{7}{16}$ części i M.Ż. do $\frac{1}{16}$ części.

Sąd Okręgowy stwierdził, w powołaniu na przytoczone orzeczenia Sądu Najwyższego, że przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U z 2001 r., Nr 124, poz. 1361 ze zm., zwanej dalej u.k.w.h.) przewiduje, że uzgodnienie treści księgi wieczystej powinno być doprowadzone do rzeczywistego, na dzień orzekania, stanu prawnego.

Powódka oparła żądania na twierdzeniu, że kupione przez J.S. nieruchomości weszły do majątku wspólnego jej i męża M.S. i dążyła do tego, żeby w księgach wieczystych ujawnić go jako współwłaściciela, chociaż zmarł on w 1961 r.

Wobec tego doprowadzenie ksiąg wieczystych do stanu aktualnego wymagało ujawnienia następców prawnych współwłaścicieli.

Sąd Okręgowy uznał, że zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. jest związany zgłoszonym żądaniem, przychylił się do stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 21 marca 2001 r. III CKN 1214/98, OSNC 2001/11/165 i z dnia 8 października 2002 r. IV CKN 1304/00, niepubl., jako bardziej przekonującego od zajętego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 listopada 2003 r. II CK 192/02 M. Prawn.2004/20/949.

Niesłuszny, według tego Sądu, był zarzut apelującej naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 5 k.p.c. przez zaniechanie udzielenia jej pouczenia o konieczności właściwego sformułowania roszczenia, ponieważ nie mieści się w granicach „pouczenia co do czynności procesowych”.

Podmiotowe ukształtowanie procesu o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym obejmuje konieczny udział w nim wszystkich osób, których prawa zostały ujawnione w niewłaściwy sposób, jak też tych, których prawa dotychczas nie zostały wpisane bez względu na przyczynę. Wobec tego wniosek powódki o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanych M.Ż. i P.Ż. był zasadny. Odmowa wezwania drugiego z nich, aczkolwiek nietrafna, nie miała znaczenia, skoro powództwo nie mogło być uwzględnione z innej przyczyny, dotyczącej niewłaściwego określenia żądania.

Nie doszło do naruszenia art. 120 § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398).

Skarga kasacyjna powódki oparta została na obu podstawach przewidzianych art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach naruszenia przepisów postępowania skarżąca wskazała na naruszenie art. 321 k.p.c. w związku z art. 10 u.k.w.h. przez wadliwe jego zastosowanie, art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 321 k.p.c. i art. 10 u.k.w.h. przez dowolne ustalenie treści żądania pozwu, art. 5 k.p.c. przez wadliwą wykładnię i niezastosowanie przy ocenie zarzutu apelacyjnego.

Naruszenia prawa materialnego skarżąca upatruje w nieprawidłowym odczytaniu i niezastosowaniu art. 10 u.k.w.h. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie uchylenie go oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego rozpoznania, a także zasądzenia zwrotu kosztów procesu.

Podniosła, że wyjaśnienia wymaga zagadnienie granic żądania (przedmiotu żądania) w świetle art. 321 k.p.c. w związku art. 10 u.k.w.h. i wobec rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje :

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżąca wskazała w pierwszym rzędzie na naruszenie art. 321 k.p.c. w związku z art. 10 u.k.w.h. oraz art. 233 § 1 i art. 328 § 2 w związku z art. 321 k.p.c. i art. 10 u.k.w.h. wyrażające się uznaniem, że skoro jej zamiarem było usunięcie niezgodności księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, wysunęła żądanie skorygowania właśnie tej niezgodności, która dotyczyła wpisu jako właściciela jedynie J.S., chociaż nieruchomości objęte były wspólnością majątkową małżeńską. Kwestia dokonywania wpisów aktualizacyjnych na rzecz spadkobierców jest, w jej ocenie, wtórna i właściwa dla niej jest droga postępowania wieczystoksięgowego, nie było natomiast jej obowiązkiem zastępowanie ich w ujawnianiu nabytych praw.

Niezależnie od tego, ustalenie treści żądań pozwów dokonane zostało bez analizy składanych przez powódkę pism, z których wynikało następstwo prawne po J. i M. małżonkach S., a nadto w apelacji, domagając się zmiany wyroku sformułowała żądanie, którego treść obejmowała aktualny stan księgi wieczystej.

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest nieuzasadniony, ponieważ nie zostały podniesione żadne zastrzeżenia dotyczące oceny dowodów.

Powołanie się na obrazę art. 328 § 2 k.p.c. mogłoby mieć miejsce jedynie wówczas, gdyby motywy Sądu Okręgowego nie zawierały wymogów przewidzianych tym przepisem, co uniemożliwiłoby dokonanie kontroli zaskarżonego orzeczenia. Nie dotyczy to jednak motywów sporządzonych przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, które właściwie i wyczerpująco omawiają rozstrzygnięcie, jak też nietrafność zarzutów apelacyjnych.

Nie ma racji skarżąca, zarzucając wadliwe zastosowanie art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 10 u.k.w.h.

Pierwszy z powołanych przepisów określa obowiązującą w postępowaniu procesowym zasadę związania sądu żądaniem zgłoszonym przez powoda, która jest wyrazem zasady dyspozycyjności, nakazującej sądowi orzekanie jedynie o tym, czego zażądała strona powodowa.

W pozwach dotyczących nieruchomości położonych przy K. 65 i ul. P. 1 powódka domagała się dokonania w miejsce wpisu J.S. ujawnienia M.S. i J.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, a co do nieruchomości przy K. 73 wpisu M.S. i J.S. na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, a następnie spadkobierców J. i M. małżonków S.

W piśmie z 31 października 2005 r. określiła swoje stanowisko w procesie przez sprecyzowanie ostatecznie żądania w ten sposób, żeby w dziale II księgi wieczystej nr [...], prowadzonej dla nieruchomości położonej przy K. 65 w miejsce wpisu J.S. wpisać J.S. i jej męża M.S. na zasadach małżeńskiej wspólności ustawowej, w dziale II księgi wieczystej nr 56040, prowadzonej dla nieruchomości położonej przy ul. P. 1 w miejsce wpisu G.S. wpisać G.S. w 1/2 części i M.S. w 1/2 części oraz w dziale II księgi wieczystej nr [...], prowadzonej dla nieruchomości położonej przy K.j 97 w miejsce G.S. w 7/8 części i M.Ż. w 1/8 części wpisać M.S. w 1/2 części, G.S. w 7/16 części i M.Ż. w 1/16 części.

Wynika stąd, że powództwami objęte były żądania usunięcia niezgodności ksiąg wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym, związane z przyjęciem, że kupione przez J.S. nieruchomości objęte były wspólnością majątkową małżeńską.

Nie było podstaw do uznania, że powódka domagała się ujawnienia także następców prawnych pierwotnych właścicieli, nawet jeśli doszło do ustalenia porządku dziedziczenia.

Związanie Sądu sprecyzowanym żądaniem czyniło niedopuszczalnym określenie z urzędu wymaganej treści ksiąg wieczystych.

Dokonanie tego w apelacji nie mogło odnieść zamierzonego skutku, ponieważ było obejściem zakazu przewidzianego art. 383 k.p.c. i w istocie zmierzało do rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym innego żądania, niż to, które było przedmiotem postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowały się dwa stanowiska dotyczące problematyki związania sądu żądaniem w sprawie o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Jedno z nich, wyrażone w wyroku z dnia 6 listopada 2003 r. II CK 192/02, M. Prawn. 2004/20/949 stwierdza, że sąd nie jest związany wskazanym przez stronę sposobem usunięcia niezgodności pomiędzy stanem prawnym ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym, ponieważ orzeczenie sądu powinno doprowadzić treść księgi wieczystej do stanu usprawiedliwiającego zaufanie do niej. Ten nadrzędny cel postępowania o uzgodnienie treści wpisu do księgi wieczystej zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym, zważywszy nadto na funkcję procesową, eliminuje stosowanie art. 321 k.p.c.

Z kolei w wyroku z dnia 21 marca 2001 r. III CKN 1214/98 OSNC 2001/11/165 Sąd Najwyższy uznał, że sąd jest związany żądaniem pozwu także w sprawach o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, wskazując, że żądanie przewidziane art. 10 ust. 1 u.k.w.h. może być uwzględnione tylko wówczas, gdy ustalony przez sąd stan prawny nieruchomości okaże się tożsamy ze stanem objętym żądaniem pozwu. Jeżeli natomiast stan prawny okaże się inny co do osób podlegających wpisowi lub co do rodzajów lub rozmiarów praw podlegających wpisowi w miejsce wpisów istniejących, to sąd nie może pozytywnie orzekać, ponieważ orzekłby wówczas o przedmiocie nie objętym żądaniem.

Wzgląd na treść pojęcia „przedmiot żądania„ jako obejmująca podmiotowe i przedmiotowe elementy konkretnego stosunku prawnorzeczowego, a nie tylko rodzaj powództwa, w ramach którego o tych elementach miałby orzekać sąd, oraz brak jakichkolwiek podstaw do pomijania przepisu art. 321 § 1 k.p.c. przy ocenie powództwa z art. 10 u.k.w.h. skłania do przyjęcia nietrafności poglądu o niezwiązaniu sądu treścią żądania powoda.

W uchwale z dnia 28 sierpnia 2008 r. III CZP 76/08 Biul. SN 2008/8/7 Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym sąd jest związany żądaniem pozwu. Poddanie rozpoznania tego powództwa trybowi postępowania procesowego skutkuje przyjęciem, że mają do niego zastosowanie zasady dyspozycyjności i kontradiktoryjności, a tym samym kognicyjne ograniczenie sądu wynikające z art. 321 § 1 k.p.c. oraz ograniczenie legitymacji do wszczęcia sprawy jedynie do osób uprawnionych do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej, wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r. III CZP 31/06, OSNC 2006/10/160 i w uchwale z dnia 10 maja 2006 r. III CZP 31/06, Biul. SN 2006/5 s. 7. Wobec tego celem i skutkiem tego żądania jest dokonanie przez sąd weryfikacji treści księgi wieczystej w granicach żądania powoda, wytoczonego przeciwko konkretnej osobie, której udział w sprawie w charakterze pozwanego uważa za konieczny i uzasadniony. Dokładne określenie żądania, czego wymaga art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c., należy w tego rodzaju sprawie rozumieć jako przytoczenie w pozwie treści wpisu, który - według powoda - powinien być dokonany w księdze wieczystej jako zgodny z rzeczywistym stanem prawnym.

Obowiązkiem powoda jest wskazanie nieruchomości, której stan prawny powinien być sprostowany oraz konkretne prawo, które nie jest wpisane lub zostało wpisane błędnie, oraz czy prawo to przysługuje mu samodzielnie, czy we wspólności z inną osobą.

Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie podziela stanowisko i argumentację wyrażoną w omówionym wyroku z dnia 21 marca 2001 r. i w uchwale z dnia 28 sierpnia 2008 r., uznając je za przekonujące.

Zasady dyspozycyjności i kontradiktoryjności, na których osadzone jest postępowanie procesowe, a wraz z nimi określenie związania sądu zgłoszonym przez powoda żądaniem (art. 321 § 1 k.p.c.), które nie doznaje wyjątku, przemawia za przyjęciem, że nie ma podstaw do odmiennego traktowania powództwa przewidzianego art. 10 ust. 1 u.k.w.h. Nie ma również podstaw do przyjęcia, że doprowadzenie treści księgi wieczystej do stanu usprawiedliwiającego zaufanie do niej, jako element istoty tego powództwa, zasadnie łączony nie tylko z interesem

prywatnym, ale również publicznym, powinno być traktowane jako wyjątek od zasady związania sądu treścią żądania wysuniętego w pozwie. Na stworzenie takiego wyjątku nie ma przyzwolenia w przepisach regulujących postępowanie procesowe, zwłaszcza że publiczny interes w domaganiu się ustalenia rzeczywistego stanu księgi wieczystej nie spowodował wprowadzenia możliwości odstąpienia od zasady dyspozycyjności.

Nie znajduje uzasadnienia stanowisko skarżącej, że rzeczą Sądu było ustalenie treści ksiąg wieczystych uwzględniające rzeczywisty stan prawny, wynikający z objęcia opisanych nieruchomości wspólnością majątkową małżonków J. i M.S. oraz dalej ich następców prawnych, ponieważ w istocie zmierzało ono do pozostawienia Sądowi decyzji dotyczącej ukształtowania pod względem podmiotowym i przedmiotowym stosunków prawnorzeczowych.

Nie uwzględnia ono zasady związania Sądu treścią żądania, jak też skutków orzeczenia niezgodnie z intencją skarżącej, co mogłoby doprowadzić do niedopuszczalności zaskarżenia takiego rozstrzygnięcia.

Roszczenie o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym powinno doprowadzić treść księgi do aktualnego stanu prawnego, istniejącego w dacie zamknięcia rozprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2003 r. II CK 318/02 niepubl.). Legitymację do wytoczenia tego powództwa ma tylko osoba uprawniona do złożenia wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej, co stwierdzone zostało w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2006 r. III CZP 106/05 OSNC 2006/10/160, którą Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie podziela. Krąg tych podmiotów wymieniony został w art. 626² § 5 k.p.c. Stanowiska te określają powództwo przewidziane art. 10 u.k.w.h. jako szczególną postać powództwa ustalającego, związanego z realizacją prawa do prawidłowego ujawnienia praw, podlegających wpisowi do księgi wieczystej. Wyrok uwzględniający powództwo jest podstawą wpisu do księgi wieczystej bez możliwości badania jego zasadności przez sąd wieczystoksięgowy. Takie ukształtowanie powództwa wywołuje skutki w zakresie treści żądania, która powinna uwzględniać zarówno uprawnienie powoda do domagania się korekty istniejącego stanu księgi wieczystej, jak i wymóg określenia aktualnego wpisu.

Nie można było zatem poprzestać, jak utrzymuje skarżąca, na skorygowaniu błędnie wpisanego prawa własności nieruchomości w dacie jego ujawnienia.

Cel tego powództwa wyklucza możliwość doprowadzenia księgi wieczystej do aktualnego stanu po zakończeniu postępowania uwzględniającego je, drogą domagania się dalszych wpisów w postępowaniu wieczystoksięgowym.

Takiego poglądu nie potwierdza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2007 r. I CSK 479/06 (niepubl.), ponieważ określona nim relacja pomiędzy postępowaniem z powództwa przewidzianego art. 10 u.k.w.h. a postępowaniem wieczystoksięgowym wskazuje, że wystąpienie z pierwszym możliwe jest po uprawomocnieniu się postępowania zakończonego wpisem do księgi wieczystej. Taka sytuacja nie miała z resztą miejsca w niniejszej sprawie.

Nie ma racji skarżąca, że doszło do naruszenia art. 5 k.p.c. przez nieudzielenie jej przez sąd pouczenia procesowego, co do tego, że powinna sformułować treść żądania w sposób odpowiadający, jej zdaniem, treści aktualnego prawa do nieruchomości.

Uregulowanie art. 5 k.p.c. przewiduje możliwość udzielania przez sąd stronie występującej bez adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych, w razie uzasadnionej potrzeby.

Daje ono wyraz zasadzie równego traktowania stron w postępowaniu sądowym, polegającej na tym, że każdy uczestnik postępowania ma możliwość korzystania z jednakowych środków obrony, przedstawiania twierdzeń i dowodów, korzystania ze środków odwoławczych.

Od uznania sądu, wyznaczonego uzasadnioną potrzebą w konkretnej sytuacji procesowej, zależy czy powinno mieć miejsce pouczenie strony, dotyczące czynności procesowych, jak na przykład możliwości przywrócenia terminu, skutków odmowy przedstawienia dokumentu, możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego w toku postępowania, określenia wymogów formalnych danej czynności procesowej, skutków podejmowanej czynności lub skutków jej niedokonania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że wykładnia tego przepisu powinna uwzględniać to, że sąd nie ma obowiązku zastępowania stron przez nadawanie z urzędu właściwego znaczenia składanym przez nie pismom procesowym lub wnioskom, a wynikające z niego obowiązki sądu muszą być

oceniane z uwzględnieniem dążenia ustawodawcy do przywrócenia zasady dyspozycyjności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 1998 r. III CKN 985/98, OSNC 1999/5/104). Rola sądu sprowadza się do bezstronnego wyjaśniania kwestii proceduralnych, w stopniu umożliwiającym im rozumienie toczącego się postępowania, czy znaczenia podejmowanych czynności procesowych.

W wyroku z dnia 28 października 2003 r. I CK 185/02, niepubl. Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 5 k.p.c. nie kreuje bezwzględnego obowiązku udzielania w każdym przypadku, gdy strona lub uczestnik postępowania występują bez profesjonalnego pełnomocnika stosownych pouczeń, zaś ocena czy powinność taka wystąpiła należy do sądu.

Podobnie w wyroku z dnia 11 października 2007 r. IV CSK 174/07, niepubl. Sąd Najwyższy uznał, że wykazywanie właściwej aktywności w dotychczasowym postępowaniu, a także znajomości prawa w stopniu wskazującym na umiejętne popieranie powództwa było podstawą do przyjęcia braku podstaw do udzielenia pouczenia.

Możliwość skorzystania przez sąd z udzielenia stronie (uczestnikowi postępowania) pouczenia dotyczyć może jedynie czynności procesowych, zwłaszcza czasu, miejsca i sposobu ich dokonywania, nie może być natomiast rozumiana, jako obowiązek zastępowania strony w przejawianiu inicjatywy dowodowej.

Nie obejmuje ono jednak możliwości udzielania pouczeń w zakresie potrzeby dokonania czynności materialnoprawnej.

Sformułowanie treści żądania pozwu, realizującego uprawnienie przewidziane art. 10 u.k.w.h., związane jest z wymogami prawa materialnego, które nakazuje dostosować tę treść do aktualnego stanu prawnego treści księgi wieczystej poprzez wprowadzenie wymaganej korekty istniejących wpisów.

Nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że w odniesieniu do treści tego żądania mogłoby mieć zastosowanie uregulowanie art. 5 k.p.c.

Złożone przez powódkę pozwy spełniały wymogi formalne przewidziane art. 187 § 1 k.p.c., ale ich treść nie odnosiła się do aktualnego stanu prawnego, jaki powinien być ujawniony w księgach wieczystych.

Wadliwość zatem żądań związana jest z błędnym określeniem o charakterze materialnoprawnym, które nie mogło być przedmiotem pouczenia.

W sprawie o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym art. 5 k.p.c. nie znajduje zastosowania w odniesieniu do treści żądania pozwu, ponieważ nie może dotyczyć podstaw prawnych dochodzenia roszczenia.

Niezależnie od tego należy wskazać, że jeden z pozwów, dotyczący nieruchomości położonej przy K. 73 wniesiony został przez ustanowionego przez powódkę adwokata.

Nie doszło do naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 10 u.k.w.h.

Właściwie omówione zostały, z przytoczeniem wypowiedzi Sądu Najwyższego, przesłanki zastosowania wymienionego uregulowania, jak również przyczyny, dla których zgłoszone powództwa nie mogły być uwzględnione. Trafnie wskazał Sąd Okręgowy, że nie było podstaw do wypowiedzania się o zasadności żądania zmierzającego do przesłankowego ustalenia, czy nieruchomości były przedmiotem wspólności majątkowej J. i M. małżonków S., skoro nie mogło dojść do oceny roszczeń, a tym samym zastosowania art. 10 u.k.w.h.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu w oparciu o art. 398¹⁴ k.p.c., ponieważ nie ma ona uzasadnionych podstaw prawnych.